

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 378/2023-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditsa a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **SIMONT, s. r. o.**, Siladice 233, IČO 36 220 728, zastúpenej advokátom Mgr. Petrom Kubalom, Pod Párovcami 55, Piešťany, proti uzneseniu Okresného súdu Galanta č. k. 28 Cb 3/2020-436 z 25. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Galanta č. k. 28 Cb 3/2020-436 z 25. novembra 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 Listiny základných práv a slobôd, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Galanta č. k. 28 Cb 3/2020-436 z 25. novembra 2022 **z r u š u j e** a **v e c v r a c i a** Okresnému súdu Galanta na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Galanta **j e p o v i n n ý** sťažovateľke nahradiť trovy konania v sume **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. februára 2023 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva

7. Okresný súd uznesením č. k. 28 Cb 3/2020-436 z 25. novembra 2022 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“) uznesenie vydané vyšším súdnym úradníkom č. k. 28 Cb 3/2020-410 z 26. júla 2022 zmenil tak, že priznal sťažovateľke výšku náhrady trov právneho zastúpenia v sume 284,23 eur.

8. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že okresný súd postupoval pri určovaní tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby podľa § 11 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) z dôvodu, že podľa názoru okresného súdu znalecký posudok predložený žalobcom nemohol určovať predmet sporu, keďže ocenenie v ňom uvedených nehnuteľností sa netýka nehnuteľností, ktoré boli predmetom konania.

II.

Argumentácia sťažovateľky

9. Podstatou argumentácie sťažovateľky je to, že podľa jej názoru napadnuté rozhodnutie je arbitrárne a nepreskúmateľné.

10. Podľa názoru sťažovateľky okresný súd postupoval nesprávne, keď pri určovaní tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby nevychádzal z hodnoty nehnuteľností, ktoré boli predmetom sporu, ale tarifnú odmenu za jeden úkon právnej služby určil iba vo výške jednej trinástiny výpočtového základu.

11. V znaleckom posudku znalec ohodnotil aj sklad, pričom jeho všeobecnú hodnotu určil vo výške 431 978,53 eur. Znalec určil aj hodnotu pozemkov, ktoré sa nachádzajú v blízkosti pozemkov, ktoré boli súčasťou prevádzaných nehnuteľností. Znalec určil všeobecnú hodnotu pozemkov na sumu 32,54 eur/m². Keďže ide o pozemky susediace v tesnej blízkosti, sú rovnakého druhu a kvality, a teda možno podľa sťažovateľky dospieť k názoru, že je možné určiť aj hodnotu prevádzaných pozemkov. Celková výmera pozemkov podľa kúpnej zmluvy je 4005 m². Potom hodnota pozemkov prevádzaných na základe kúpnej zmluvy je vo výške $4005 \times 32,54 = 130\,322,70$ eur.

12. Podľa sťažovateľky samotný žalobca v bode 24 žaloby určil hodnotu skladu a prevádzaných pozemkov na základe kúpnej zmluvy v zmysle predloženého znaleckého posudku ako sumu 431 978,53 eur plus sumu 130 322,70 eur, teda vo výške 562 301,23 eur, a z tejto hodnoty mal okresný súd vychádzať pri určovaní tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby.

13. Sťažovateľka ďalej namieta, že okresný súd jej nepriznal odmenu ani za úkon právnej služby – podanie sťažnosti proti uzneseniu vydanému vyšším súdnym úradníkom. V bode 15 napadnutého rozhodnutia okresný súd uviedol, že sťažovateľka žiadne trovy konania o sťažnosti neuplatnila, avšak sťažovateľka ich uplatnila v petite sťažnosti, kde uviedla, že si uplatňuje nárok na náhradu trov konania v rámci podania sťažnosti, keďže podaním tejto sťažnosti účelne uplatňuje svoje práva.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

14. Na výzvu ústavného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti reagoval predseda okresného súdu, ktorý v podaní č. k. Spr/408/2023-11 z 18. septembra 2023 uviedol, že ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú, keďže trovy konania predstavujú predovšetkým účelne vynaložené výdavky.

15. Vo vyjadrení predsedu okresného súdu sa uvádza, že nedopatrením súd za úkon právnej služby z 18. mája 2022 priznal sťažovateľke náhradu v nesprávnej výške 83,62 eur namiesto sumy 89,46 eur, vychádzajúc z výpočtového základu pre rok 2021.

16. Ďalej sa vo vyjadrení uvádza, že pokiaľ sťažovateľka v súvislosti s určením hodnoty predmetu sporu namietala, že hodnota veci vo výške 562 301,23 eur nepochybne vyplýva z tvrdení žalobcu uvedených v žalobe, súd sa s týmto názorom nestotožňuje z dôvodu spornosti kúpnej ceny nehnuteľností tvrdenej žalobcom vyplývajúcej z predloženého znaleckého posudku, predloženej kúpnej zmluvy a v neposlednom rade spochybnenej samotnou sťažovateľkou. Z predloženej kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi žalobcom a sťažovateľkou vyplýva, že predmetom zmluvy bol prevod nehnuteľností zapísaných na [REDAKOVANÉ]. Kúpna cena za predmetné nehnuteľnosti bola dohodnutá vo výške 7 000 eur s prípadnou úpravou kúpnej ceny na sumu 14 000 eur. Predložený znalecký posudok sa netýka ocenenia všetkých nehnuteľností, ktoré boli predmetom sporu, ale iba jednej z nich, a to spoluvlastníckeho podielu 1230/1665 stavby – investičného skladu zapísaného na [REDAKOVANÉ], ktorého hodnota bola stanovená vo výške 431 978,53 eur. Navyše samotná sťažovateľka vo vyjadrení k žalobe spochybňuje hodnotu nehnuteľností tvrdenú žalobcami, ako aj uvedenú v znaleckom posudku s poukazom na ich trhovú cenu, ako aj skutočnosť, že znalecký posudok nezohľadňuje záložné právo na nehnuteľnostiach, ktoré ako podstatná časť má vplyv na skutočnú trhovú cenu nehnuteľností. Vo svojich vyjadreniach sťažovateľka argumentuje rôznymi sumami prevádzaných nehnuteľností, či už sumou 7 000 eur, sumou 44 000 eur, alebo sumou 150 000 eur, bez predloženia akéhokoľvek dôkazu o ich výške. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti, t. j. spornosť hodnoty predmetu sporu, zohľadniac štádium konania – k zastaveniu konania došlo ešte pred otvorením pojednávania, súd dospel k záveru, že hodnotu sporu možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

17. K námietke arbitrárnosti rozhodnutia z dôvodu jeho nezrozumiteľnosti pre absenciu písma § 11 ods. 1 vyhlášky predseda okresného súdu uviedol, že v danom prípade z napadnutého uznesenia jednoznačne vyplýva, že súd postupoval podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, čo vo svojej sťažnosti konštatuje aj samotná sťažovateľka. Z uvedeného dôvodu podľa názoru predsedu okresného súdu aj keď je napadnuté uznesenie stručne odôvodnené, nemožno ho považovať za arbitrárne či nedostatočne alebo nezrozumiteľne odôvodnené.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

18. Zúčastnená osoba sa na výzvu ústavného súdu vyjadrila k ústavnej sťažnosti podaním z 9. októbra 2023, v ktorom sa uvádza, že predmetom sporu bolo určenie, že spoločnosť SAJVA, spol. s r. o. (pôvodný žalobca v 1. rade), je naďalej vlastníkom nehnuteľností, ktoré táto spoločnosť

previedla na sťažovateľku na základe kúpnej zmluvy za neprimerane nízku kúpnu cenu vo výške 7 000 eur. Predbežnou otázkou bolo určenie neplatnosti uvedenej kúpnej zmluvy, ktorej hodnota predstavovala sumu 7 000 eur. V prípade, že by bola zúčastnená osoba v konaní úspešná, jej majetkové pomery by sa nezmenili v žiadnom rozsahu, jediným dôsledkom takéhoto výsledku by bolo navrátenie nehnuteľností vo vlastníctva spoločnosti SAJVA, spol. s r. o., s jej povinnosťou vrátiť sťažovateľke prijatú kúpnu cenu vo výške 7 000 eur.

19. V súvislosti s určením výšky tarifnej odmeny advokáta za jeden úkon právnej služby sa sťažovateľka odvoláva na závery znaleckého posudku č. 91/2017, ktorého predmetom však nie je určenie všeobecnej hodnoty tých istých nehnuteľností, ktorých určenia vlastníckeho práva sa zúčastnená osoba domáhala v konaní pred súdom. Znalecký posudok určujúci hodnotu nehnuteľností, ktoré boli predmetom sporu, nebol v konaní predložený žiadnou zo strán sporu. Sťažovateľka pritom závery znaleckého posudku č. 91/2017 od začiatku konania spochybňovala a výšku kúpnej ceny 7 000 eur neustále obhajovala.

20. Zúčastnená osoba zároveň poukazuje na priložené uznesenie Okresnej prokuratúry Galanta č. k. 1 Pn 93/21/2202-7 zo 6. apríla 2021, ktorým bola zamietnutá sťažnosť zúčastnenej osoby proti uzneseniu vyšetrovateľa o odmietnutí jej trestného oznámenia, ktoré bolo založené na rovnakých skutkových okolnostiach ako žaloba v predmetnom súdnom konaní. Jedným z dôvodov odmietnutia trestného oznámenia vyšetrovateľom bolo aj určenie všeobecnej hodnoty prevádzaných nehnuteľností. V rámci odborného vyjadrenia bola určená všeobecná hodnota nehnuteľností vo výške 296 715,58 eur.

21. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti je nepochybné, že predmet konania v tomto prípade nebolo možné oceniť a vyjadriť v peniazoch, čo znamená, že základ pre výpočet trov právneho zastúpenia bolo potrebné určiť podľa rovnakých kritérií ako základ pre výpočet súdneho poplatku vyrubovaného vo veci. Okresný súd preto postupoval správne a zákonne, ak pri určení základnej sadzby tarifnej hodnoty vychádzal z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

22. Zúčastnená osoba v závere svojho vyjadrenia navrhla ústavnému súdu, aby ústavnú sťažnosť odmietol ako neopodstatnenú.

III.3. Replika sťažovateľky:

23. Sťažovateľka na výzvu ústavného súdu reagovala na vyjadrenie predsedu okresného súdu podaním z 29. septembra 2023, v ktorom poukazuje na skutočnosť, že dôvod, pre ktorý sa súd v napadnutom rozhodnutí priklonil k téze, že nie je možné určiť hodnotu predmetu konania alebo ju možno určiť s nepomernými ťažkosťami, nemôže v tomto konkrétnom prípade obstať, vo všeobecnosti nemôže obstať nikdy, ak je predmetom konania bežná nehnuteľnosť, vo vzťahu k hodnote ktorej je bežne dostupných niekoľko vcelku jednoduchých a formalizovaných postupov, ako určiť túto hodnotu, odhliadnuc od toho, že tu je inštitút súdnych znalcov so zameraním na „*Odhad hodnoty nehnuteľností*“, teda osôb (v nepočetnom množstve) aj s miestom výkonu povolania v okrese Galanta, ktorých základnou a vlastne jedinou úlohou je určovať hodnotu nehnuteľností pre rôzne účely (tu pre účely určenia základu pre súdny poplatok a tiež nadväzne pre určenie tzv. tarify vo vzťahu k trovám právneho zastúpenia).

24. Postup súdu sa sťažovateľke javí tak, že si zvolil účelovo a zámerne tú jednoduchšiu cestu – hodnota sa nedá určiť, tak bude tarifa 1/13 výpočtového základu a súdny poplatok vo výške 99 eur.
25. Súd polemizuje vo svojom stanovisku k podanej ústavnej sťažnosti s vcelku jasným a určitým vyjadrením žalobcov ako iniciátorov súdneho sporu – pozri bod 24 žaloby. Záver o tom, že znalecký posudok sa netýka všetkých nehnuteľností, ktoré boli predmetom prevodu podľa kúpnej zmluvy, ale iba jednej z nich – skladu, neodôvodňuje postup súdu v rámci napadnutého rozhodnutia – výroku a tiež jeho odôvodnenia.
26. Javí sa tak, že súd rezignoval a bez náležitého odôvodnenia len skonštatoval, že hodnota náhrady za jeden úkon právnej služby bude 1/13 výpočtového základu.
27. Ak by súd, hoci aj teoreticky, prihliadol na výšku kúpnej ceny spomínanú aj v stanovisku z 18. septembra 2023 k podanej ústavnej sťažnosti, uvažujúc len o sume 7 000 eur, tak výška odmeny by bola za 1 úkon právnej služby v sume 237,34 eur.
28. Rovnako spornosť v otázke hodnoty nehnuteľností nemôže viesť k záveru, že by táto spornosť mala ísť na ťarchu žalovaného, ktorý neinicioval súdny spor a ktorý bol napokon v súdnom spore úspešným.
29. Napokon je súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe aj samotného ústavného súdu, že nehnuteľnosť ako predmet konania je vždy ocenená peniazmi.
30. Žiadny argument v stanovisku okresného súdu nedáva odpovede na otázky ani nevyvracia argumentáciu sťažovateľky, ktorú podrobne uviedla v sťažnosti proti prvému rozhodnutiu (vyššieho súdneho úradníka) a napokon aj v podanej ústavnej sťažnosti.
31. Sťažovateľka na výzvu ústavného súdu reagovala tiež na vyjadrenie zúčastnenej osoby podaním z 11. októbra 2023, v ktorom sa uvádza, že ako *dominus litis* sa žalobca sám rozhodol podať žalobu a aj sa sám rozhodol žalobu vziať späť.
32. Samotná zúčastnená osoba poukazuje na to, že v trestnom konaní na rovnakých skutkových okolnostiach bola pre účely trestného konania určená hodnota predmetu sporu na sumu rovnajúcu sa približne výške 296-tisíc eur. Vyznieva preto až absurdne, a teda je neobhájiteľné, že by v danej veci išlo o taký predmet konania, ktorý nie je ocenený. Takýto záver nemá oporu ani v skutkových okolnostiach, ani v právnej úprave.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

33. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podania okresného súdu, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce zo súdneho spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, a na základe vyjadrenia sťažovateľky dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.
34. Podstatou argumentácie sťažovateľky je námietka porušenia označených základných práv uznesením okresného súdu č. k. 28 Cb 3/2020-436 z 25. novembra 2022 tým, že okresný súd postupoval nesprávne, keď pri určovaní tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby nevychádzal

z hodnoty nehnuteľností, ktoré boli predmetom sporu, ale tarifnú odmenu za jeden úkon právnej služby určil iba vo výške jednej trinástiny výpočtového základu. Ďalej okresný súd nepriznal sťažovateľke odmenu za úkon právnej služby – podanie sťažnosti proti uzneseniu vydanému vyšším súdnym úradníkom aj napriek tomu, že si to sťažovateľka v petite sťažnosti uplatnila.

35. V súlade so svojou stabilnou judikatúrou ústavný súd poukazuje na to, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997, Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska). Rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je však zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorej sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania (m. m. IV. ÚS 248/2008, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016).

36. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania, keďže táto problematika by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade, že postup všeobecného súdu extrémne vybočuje z pravidiel upravujúcich súdne konanie v dôsledku jeho závažného pochybenia (I. ÚS 121/2021, IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 654/2020, IV. ÚS 478/2021). Tento prístup vychádza z toho, že rozhodnutie o trovách konania má vo vzťahu k veci samej jednoznačne akcesorickú povahu a samo osebe väčšinou nedosahuje takú intenzitu, ktorá je spôsobilá porušiť základné práva a slobody, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. To však ale neznamená, že rozhodnutiami o trovách konania nemôže dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. Otázka trov konania môže nadobudnúť ústavnoprávnu dimenziu v prípade postupu všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich trovy konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiaťeho formalizmu), a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výroku o trovách konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (obdobne napr. IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

37. Ústavný súd sa oboznámil s napadnutým uznesením okresného súdu, aby v kontexte jeho obsahu vyhodnotil obsah námietok prezentovaných sťažovateľkou v ústavnej sťažnosti. Zároveň posúdil zlučiteľnosť obsahu napadnutého uznesenia s limitmi vyjadrenými v čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 listiny, čl. 37 listiny, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu, ktorých porušenie sa namieta. Inými slovami, posudzoval ústavnú udržateľnosť napadnutého uznesenia.

38. V relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia súd k námietke žalovaného uvádza, že v sťažnosťou napadnutom uznesení konštatoval, že pri posúdení tarifnej hodnoty veci vychádzal z § 11 ods. 1 vyhlášky, keďže predmetom konania bola žaloba o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bližšie špecifikovaným v podanej žalobe, resp. uvedeným v odseku 1 tohto uznesenia, ktorých hodnotu v peniazoch nebolo možné jednoznačne bez ťažkostí určiť. Právny zástupca žalovaného poukazuje na žalobcom uvedený znalecký posudok v obsahu žaloby, súd však k tejto námietke považuje za nevyhnutné uviesť, že uvedený znalecký posudok č. 91/2017 nemohol

určovať predmet uvedeného sporu, keďže ocenenie v ňom uvedených nehnuteľností sa netýka nehnuteľností, ktoré boli predmetom tohto konania. Vzhľadom na uvedené nemohol byť tento znalecký posudok podkladom na určenie sadzby tarifnej hodnoty a z tohto dôvodu pri posúdení tarifnej hodnoty veci vychádzal z § 11 ods. 1 vyhlášky. Súd vzhľadom na uvedené posúdil sťažnosť žalobcu v tejto časti ako nedôvodnú (bod 13 uznesenia).

39. V uznesení okresného súdu sa ďalej uvádza, že súd pri rozhodovaní o výške priznaných trov vychádzal z obsahu súdneho spisu. Keďže žalovaný v konaní o sťažnosti v celom rozsahu úspešný nebol a žalovaný si žiadne trovy konania o sťažnosti neuplatnil, súd nárok na náhradu trov konania o sťažnosti nepriznal žiadnej zo sporových strán (bod 15 uznesenia).

40. V súvislosti s vymedzeným predmetom ústavnej sťažnosti považuje ústavný súd za potrebné zvýrazniť, že podľa § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

41. Podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

42. V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci bolo predmetom napadnutého rozhodnutia rozhodovanie o sťažnosti podanej proti rozhodnutiu vydanému vyšším súdnym úradníkom o výške trov právneho zastúpenia.

43. Ústavný súd uvádza, že spornou skutočnosťou je v danom prípade to, či mal okresný súd pri určovaní tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vychádzať z ceny nehnuteľností alebo z jednej trinástiny výpočtového základu z dôvodu, že hodnotu veci možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami. Okresný súd v napadnutom rozhodnutí argumentoval tým, že predložený znalecký posudok nebolo možné vziať za základ pre určenie výšky tarifnej odmeny z dôvodu, že jeho predmetom nebolo určenie všeobecnej hodnoty tých istých nehnuteľností, ktorých určenia vlastníckeho práva sa zúčastnená osoba domáhala. Avšak ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že hodnotu nehnuteľností, ktoré boli predmetom súdneho konania na okresnom súde, bolo možné vyvodiť z kúpnej zmluvy, ktorej predmetom boli sporné nehnuteľnosti.

44. Rozdiel medzi oceníteľným (§ 10 ods. 2 vyhlášky) a neoceníteľným (§ 11 ods. 1 vyhlášky) predmetom konania je rozhodný pre určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta. Pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam najmä v ňom uvedené slovné spojenie: ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch. Vyjadriť hodnotu predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, teda s tým, aké účinky má pre strany sporu rozhodnutie súdu vo veci (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020). Pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých výsledkom je rozsudok, ktorý deklaruje vlastníctvo peniazmi oceníteľnej veci, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala hodnota veci. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých výsledkom nie je deklarácia vlastníctva, ale určenie iného právneho vzťahu. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť

v peniazoch, čo zakladá použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (I. ÚS 58/2021, III. ÚS 114/2021, IV. ÚS 378/2023).

45. V tomto kontexte ústavný súd pripomína, že otázku ocenenosti predmetu konania je potrebné skúmať v každom prípade jednotlivo so zreteľom na účinky meritórneho rozhodnutia súdu na strany konania (napr. II. ÚS 226/2012, II. ÚS 492/2013, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020, IV. ÚS 5/2021). V prípade sťažovateľky predmetom konania v merite veci bola žaloba o určenie vlastníckeho práva. Účinky meritórneho rozhodnutia všeobecných súdov o tom, že niekomu svedčí vlastnícke právo, znamenajú, že niektorá zo strán sporu priamo nadobudne alebo stratí vlastnícke právo k nehnuteľnosti, preto aplikáciu § 11 ods. 1 vyhlášky okresným súdom považuje ústavný súd v kontexte rozhodovanej veci za zjavne nesprávnu. Okresný súd mal pri rozhodovaní, naopak, aplikovať § 10 ods. 1 vyhlášky, čo zodpovedá aj judikatúre vyšších súdnych autorít. Uvedený postup okresného súdu je teda z pohľadu ústavného súdu založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich trovy konania vyžadujúcej si zásah ústavného súdu.

46. Ďalej ústavný súd konštatuje, že okresný súd pri rozhodovaní o výške trov právneho zastúpenia nevezal do úvahy úkon právnej služby uskutočnený právnym zástupcom sťažovateľky – sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu č. k. 28 Cb/3/2020-410 z 26. júla 2022, ktoré bolo vydané vyšším súdnym úradníkom, aj napriek tomu, že právny zástupca sťažovateľky v petite sťažnosti proti rozhodnutiu vydanému vyšším súdnym úradníkom uviedol, že si uplatňuje nárok na náhradu trov konania v rámci podania sťažnosti, keďže podaním sťažnosti účelne uplatňuje svoje práva.

47. Vzhľadom na to, že okresný súd pri rozhodovaní o výške trov právneho zastúpenia výšku tarifnej odmeny neurčoval podľa hodnoty nehnuteľností a zároveň opomenul zohľadniť už uvedený úkon právnej služby uskutočnený právnym zástupcom sťažovateľky (sťažnosť proti uzneseniu, ktoré bolo vydané vyšším súdnym úradníkom), ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základných práv sťažovateľky vyjadrených v čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 listiny, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku tohto nálezu).

48. Keďže ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, bolo potrebné zároveň v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o zrušení napadnutého uznesenia a v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľky aj vrátení veci v zmysle § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku tohto nálezu).

49. Po zrušení napadnutého uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie bude okresný súd povinný opätovne rozhodnúť o otázke výšky trov právneho zastúpenia, pričom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

50. Pokiaľ ide o označené základné právo na právnu pomoc podľa čl. 37 listiny, ústavný súd konštatuje, že právo na právnu pomoc má dvojakú povahu. V prvom rade zaručuje každému, aby sa v súdnom konaní mohol nechať zastupovať osobou znalou práva (spravidla advokátom), súčasne však zahŕňa pozitívne záväzky, ktoré musí plniť štát. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva je štát povinný (aktívne) zaručiť efektívny prístup k súdu vrátane toho, aby strany sporu mali možnosť dostatočne uplatniť svoje práva na súde (rozsudok vo veci Airey proti Írsku, § 25 a § 24).

Môže to zahŕňať i zabezpečenie právnej pomoci, pokiaľ je nevyhnutná pre efektívny prístup k súdu vzhľadom na povinné zastúpenie v konaní pred súdom či s ohľadom na zložitosť procesu alebo samotného prípadu. Európsky súd pre ľudské práva však ponecháva ustanovenie konkrétnych prostriedkov na dosiahnutie uvedeného cieľa (efektívny prístup k súdu) na úvahe každého členského štátu (rozsudok vo veci Airey proti Írsku, § 26; rozsudok vo veci McVicar proti Spojenému kráľovstvu, § 47, § 48 či rozsudok vo veci Steel a Morris proti Spojenému kráľovstvu, § 60). K dosiahnutiu požadovaného výsledku v podmienkach nášho súdnictva slúži viacero právnych inštitútov; jedným z nich je zabezpečenie poskytovania právnej pomoci fyzickým osobám, ktoré v dôsledku svojej materiálnej núdze nemôžu využívať právne služby na riadne uplatnenie a ochranu svojich práv, a to podľa zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (I. ÚS 347/2020).

51. Pokiaľ ide o sťažovateľkou namietané porušenie základného práva na právnu pomoc podľa čl. 37 listiny, ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu) z dôvodu, že nesprávne určenie výšky trov právneho zastúpenia okresným súdom nezakladá porušenie tohto základného práva.

52. Pokiaľ ide o sťažovateľkou uplatnené primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 eur, ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu) z dôvodu, že zrušenie napadnutého rozhodnutia okresného súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie je postačujúce na nápravu porušených práv sťažovateľky.

V.

Trovy konania

53. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 442,38 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

54. Návrh na priznanie trov právneho zastúpenia ústavný súd posudzoval podľa vyhlášky. Sťažovateľke priznal trovy právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2023 v sume 208,67 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2023 v sume 12,52 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 442,38 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

55. Ústavný súd nepriznal sťažovateľke náhradu trov konania za repliku k vyjadreniu predsedu okresného súdu a zúčastnenej osoby vzhľadom na skutočnosť, že tieto úkony právnej služby neobsahovali žiadne nové skutočnosti. Išlo v podstate len o zapakovanie tých istých skutočností, ktoré už vyplývali z ústavnej sťažnosti.

56. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. novembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu